Politsei otsustas Kareli, Raneli ja Mario toimetada jaoskonda, et nende isikusamasust kontrollida, kuna selgus, et kellelgi polnud isikut tõendavat dokumenti kaasas ja poiste poolt antud andmed ei tundunud usaldusväärsed. Noormeeste tausta ei olnud samuti võimalik kontrollida, kuna ühendus operatiivteabetalituse bürooga ei õnnestunud. Selleks vormistati kõigi kolme suhtes kuriteos kahtlustatavana kinnipidamine ja nad viidi jaoskonda. 2

Jaoskonda toimetamise põhjuseks on olnud isikusamasuse kontrolli vajadus, seega saab seda teha KorS alusel.

KorS § 32 lg 4 lubab korrakaitseorganil isiku andmete õigsust kontrollida rahvastikuregistrist või muust EL õigusakti või seaduse alusel loodud andmekogust.

KorS § 32 lg 6 lubab korrakaitseorganil isiku toimetada isikusamasuse tuvastamiseks ametiruumi, kui see on vajalik vahetu ohu korral või olulise ohtu väljaselgitamiseks või tõrjumiseks.

Kahtlustatavana kinnipidamine KrMS § 217 lg 2 p 1 järgi on lubatav juhul, kui isik on tabatud kuriteo toimepanemiselt või vahetult pärast seda. Aga samuti kuriteole viitavate muude andmete põhjal võib lg 3 p 2 kohaselt isiku kahtlustatavana kinni pidada, kui ei ole tuvastatud tema isikut.

Kuna poiste tausta ei õnnestunud kontrollida, siis arvestades, et varastatu summa jäi alla 200 euro piiri, on kriminaalmenetluse alustamine ja esimese toiminguna kahtlustatavana kinnipidamine olemasolevate andmete pinnalt ebaseaduslik. Isegi kui lähtuda eeldusest, et võeti kuriteo tunnuste ilmnemise aluseks grupp (KarS § 199 lg 2 p 7), siis ei saa lugeda kahtlustatavana kinnipidamist ega kriminaalmenetluse alustamist õigeks, kuna grupis vargus väheväärtusliku asja vastu tuleb subsumeerida KarS § 218 lg 1 järgi.

Pärast noorte isikusamasuse tuvastamist selgus, et Karel ja Ranel on alaealised ja pole varem politsei huviorbiidis olnud, aga kuna Marioga tegelemine võttis aega, siis paluti alaealistel oodata, mil menetleja vabaneb ja saab nendega edasi tegeleda. 1

KorS § 32 lg 8 kohaselt, kui isikusamasuse tuvastamiseks toimetatakse korrakaitseorganisse alaealine, on korrakaitseorgan kohustatud sellest viivitamata teavitama vanemat või muud seaduslikku esindajat või kohalikku omavalitsust.

KrMS § 217 lg 10 kohaselt tuleb alaealise kinnipidamisest viivitamata teavitada tema seaduslikku esindajat, välja arvatud juhul, kui see ei ole alaealise huvides.

Aga samuti, kuna isikute kuriteos kahtlustatavana kinnipidamiseks alust ei olnud, tulnuks nad viivitamatult aluse äralangemisel vabastada (KrMS § 217 lg 9).

Mario osas selgus, et ta on hiljuti kahel korral varastamisega vahele jäänud ning temal paluti panna uurija lauale mobiiltelefon ja nimetada parool, et välja selgitada, millega ta üldse tegeleb. Mario küll ei tahtnud anda telefoni ega parooli, kuid uurija selgitas, et vaatab vaid kontakte. 1

Ainult selleks, et selgitada välja, millega inimene tegeleb, ei ole temalt mobiiltelefoni äravõtmine lubatud. Seda enam olukorras, kus Mariot oli alus kahtlustada süstemaatiliselt toime pandud vargustes. Kahtlustatavana kinnipidamisel tuli protokolli muuhulgas märkida kinnipidamisel isikult äravõetud objektide nimetused ja tunnused. Kui seda ei tehtud, st ei võetud ära mobiiltelefoni ja nüüd Mario vabatahtlikult andis ise üle nii enda telefoni kui ka parooli, siis tegelikult ei olnud menetlejal õigus kohustada teda avaldama parooli enne, kui ta ei olnud selgitanud tema õigust keelduda menetlejale aktiivse kaasabi osutamisest. Võttes arvesse, et Mario ei teadnud sellise õiguse olemasolust ja parool paluti anda eksitava info alusel, ei saa rääkida ka sellest et ta oleks

koodi menetlejale vabatahtlikult välja andnud. Järelikult saadi ligipääs telefonis olevale teabele kriminaalõigust ja isiku põhiõigusi rikkudes (RKKK 1-20-1208).

Samal ajal kui menetleja surfas Mario telefonis, saatis Tanel Mariole sõnumi, milles kiitles, et täna sai ikka Kristot ägedalt pekstud ja hirmutatud ning lubas Kristolt raha saamise korral Mariolegi veidi bensiiniraha anda. Menetleja, nähes seda sõnumit, otsis Mario telefonist välja nii Taneli kui ka Kristo kontakti ning andmebaasidest leidis mõlemad noormehed ka üles. Saades Mariolt kinnitust et isikud on õiged, saatis patrulli Taneli kahtlustatavana kinnipidamiseks ja Kristo kannatanuna enda juurde toimetamiseks. 1

Olukorras, kus menetleja ei ole Mariole selgitanud kahtlustatava õigusi ja kohustusi, st nii vaikimiskohustust kui ka õigust keelduda menetlejale igasuguse aktiivse kaasabi osutamisest, on põhjust rääkida tema õiguste rikkumisest.

Patrull toimetas mõlemad noormehed menetleja juurde. Taneli suhtes kohaldati kuriteos kahtlustatavana kinnipidamist alates menetleja juurde saabumisest ning Kristo kuulati kannatanuna üle. Muuhulgas avaldas Kristo sedagi, et kardab Tanelit ja soovib tema suhtes lähenemiskeeldu. Menetleja edastas prokurörile telefoni teel Kristo lähenemiskeelu suulise taotluse. Prokurör keeldus lähenemiskeelu taotluse edasisest menetlemisest, kuna lähenemiskeeldu ei ole võimalik kohaldada varavastases kuriteos. 2

Kahtlustatavana kinnipidamine Taneli suhtes oleks tulnud vormistada alates sellest kellaajast, mil ta reaalselt allutati menetlustoimingule, st alates ajast, mil patrull ta enda korraldustele allutas ja isikule kinnipidamise aluseid, õigusi ja kohustusi tutvustas.

Lähenemiskeelu taotlus tuleb kirjalikult vormistada ja allkirjastada kannatanu poolt, kas eraldi blanketil või kajastada kannatanuna ülekuulamise protokollis. Lähenemiskeelu taotlemisest keeldumist tuleb lahendada määrusega. Küsitav on prokuröri keeldumine praegusel juhul põhjusel, et tegemist on varavastase kuriteoga. Tõsi, otseselt viitab KrMS § 141^1 lg 1 küll sellele, et kohaldatakse kannatanu kaitseks isikuvastases kuriteos, kuid kohtupraktika on aktsepteerinud ajutise lähenemiskeelu kohaldamist ka nende koosseisude puhul, mil isikuvastane kuritegu on üks osa koosseisust (nt KarS § 263 lg 1 p 1, § 266 lg 2 p 2, § 157^3 lg 1). Väljapressimise osategudeks on praegusel juhul olnud vähemalt nii KarS § 120 kui ka § 121.

Prokurör leidis seevastu, et Taneli osas esinevad vahistusalused, kuna toime pandud tegu on raske ja Tanel võib ka edasiselt jätkata kuritegude toimepanemist, sest kuigi ta on varem kriminaalkorras karistamata, on talle paar aastat tagasi varguse eest kohaldatud KrMS § 201. Prokurör koostas vahistustaotluse ja edastas selle kohtule. Kohus andis teada, et pole võimalik vahistustaotlust enne arutada, kui Taneli kinnipidamise 46 tunnil, s.o hommikul kella 9 ajal ning määrus tuleb päeva lõpuks nii kella 16 ajal, kui teised istungid läbi. Prokuröri hinnangul ei ole sellest probleemi, kuna kahtlustatav on enne 48 tunni möödumist vahistusloa saamiseks eeluurimiskohtuniku juurde toimetatud. 2

Kuriteo raskus ei ole iseseisev vahistusalus, vahistusalused on kriminaalmenetlusest kõrvale hoidmise oht või oht jätkuvalt toime panna kuritegusid ning vahistamine on vältimatult vajalik (KrMS § 130 lg 2).

RKKK 1-21-4394: Kahtlustatava toimetamine eeluurimiskohtuniku juurde ei ole võrdsustatav vahistamismääruse tegemisega. KrMS § 132 ja § 145 lg 1 p 1 kohaselt on vahistamismäärusena käsitatav vaid menetleja kirjalikult vormistatud ja põhistatud menetlusotsustus (vt ka RKKK 31. märtsi 2017. a määrus asjas nr 3-1-1-8-17, p 7). Järelikult ajavahemikul, mis jääb kahtlustatava kinnipidamisest 48 tunni möödumise ja vahistamismääruse tegemise vahele, ei ole seadusest

tulenevat alust isikult vabadust võtta isegi mitte juhul, kui ta on enne 48-tunnise tähtaja möödumist eeluurimiskohtuniku ette toimetatud. KrMS § 9 lg-st 1 ja § 217 lg-st 1 järeldub üheselt, et 48 tunni sisse peab lisaks kinnipeetu kohtuniku ette toimetamisele mahtuma ka vahistamismääruse tegemine. Seega rikutakse vahistamismenetluses kriminaalmenetlusõigust.

Tanel on 18-aastane, paar aastat tagasi kohaldati varguse eest KrMS § 201, mis tähendab, et ta oli sel ajal alaealine. RKKK 15.02.2023 määrus asjas nr 1-15-1446 lubab küll taas arvesse võtta arhiveeritud karistusandmeid vahistusmenetluses, kuid KrMS § 201 kohaldamine ei ole karistamine. Seega põhjendada jätkuvat kuritegude toimepanemise ohtu seeläbi, et isik on varem toime pannud varguse, on küsitav.

NB! Siit võib ka tekkida viga ja Taneli puhul materiaalõiguse kaasuse puhul võidakse lisada vastutusele juurde ekslikult KarS § 214 lg 2 p 1, st väljapressimise toimepanemine isiku poolt, kes on varem toime pannud varguse. Küll aga võib see punkt tulla, kui lugeda väljapressimine korduvaks.

Menetleja kuulas Mario, Kareli ja Raneli kahtlustatavana üle, kaitsjat nad ülekuulamise juurde ei soovinud, kuna tunnistasid tegu ja tahtsid kõik südamelt ära rääkida. Hiljem palus menetleja Mariol viia Karel ja Ranel koju. 1

Rikutud on KrMS § 35^1 ja § 35^2 sätteid, mis kohalduvad alaealistele. Samuti on kaitsja osavõtt kohustuslik KrMS § 45 lg 2 p 1 järgi Ranelil. 13-aastane Karel tulnuks üle kuulata tunnistajana, millisele toimingule kohalduvad KrMS § 70 sätted.

Samuti on rikutud, nagu eelnevalt viidatud, sätteid, mis puudutavad alaealise seadusliku esindaja teavitamist ning nende üleandmist vanematele.